

λύματα αἱ δυνάμεις ἡμῶν ἦσαν ἐντελῶς ἐξηντλημέ-
ναι, καὶ ἂν οἱ Γάλλοι ἐπήρχοντο τότε, δὲν θὰ ἐδυ-
νάμεθα κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀντισταθῶμεν ἐπὶ μα-
κρόν. Ἀλλὰ προφανὲς εἶναι ὅτι καὶ οἱ Γάλλοι εἶχον
τὰ ἴδια ἐμπόδια, καὶ ἔτι μεγαλύτερα, διότι οἱ ἵπποι
ἡμῶν ἦσαν καλλήτεροι καὶ καρτερικώτεροι.

ΚΓ.

Μίαν δ' ἐκ τῶν ἡμερῶν τούτων, τὴν 11^{ην} Ἰανουα-
ρίου, ἐφθάσαμεν μετὰ μακρὰν καὶ λίαν ἐπίμοχθον
ὁδοιπορίαν εἰς μικρὸν χωρίον, καὶ διελθόντες δι' αὐ-
τοῦ, ἀνέβημεν εἰς ὑψηλὸν ἀγρὸν νὰ ἐναποθέσωμεν ἐ-
κεῖ τὰ πυροβόλα, καὶ νὰ ἐπιστρέψωμεν μετὰ τῶν
ἵππων πρὸς ἀνάπαυσιν εἰς τὸ χωρίον κατὰ τὸ σὺνη-
θες, ὅτε αἰφνης ταχὺς πυροβολισμὸς ἤρχισεν ἐμπρὸς
καὶ πολὺ πλησίον ἡμῶν.

Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις προφανὲς ἦτον ὅτι δὲν
ἐδυνάμεθα νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ χωρίον, καὶ τῷ
ὄντι μετ' οὐ πολὺ ἤλθεν ἡ διαταγὴ νὰ διανυκτερεύ-
σωμεν εἰς τὸ ὑπαιθρον, οἱ ἵπποι νὰ μείνωσι σταθερῶς
ἐζευγμένοι εἰς τὰ πυροβόλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι πάν-
τοτε ἔτοιμοι. Ἰδοὺ εὐχάριστος εἶδησις διὰ νύκτα τῆς
11^{ης} Ἰανουαρίου, ὅτε μάλιστα ἡ χιών δὲν εἶχε παύ-
σει πίπτουσα ἀπὸ τῆς πρωΐας. Ἀλλ' εἴμεθα ἤδη συν-
ηθισμένοι νὰ περνῶμεν τὸ ἥμισυ τοῦλάχιστον τῶν
νυκτῶν ἡμῶν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον· ἔπειτα δὲ
καὶ ἡ γειτνίασις τοῦ πυροβολισμοῦ ἔδιδεν ἄλλην

διεύθυνσιν εἰς τὰς σκέψεις μας· ὥστε ἐδέχθημεν τὴν εἶδησιν μᾶλλον πικρῶς ἀστειευόμενοι. Δὲν θὰ μᾶς φθονῇ ἄρα ὁ κόσμος μανθάνων ὅτι εἰς τὸν πόλεμον ἔχομεν διὰ νὰ κοιμώμεθα τόσον νέα καὶ λευκὰ σινδόνια, «καὶ σκέπασμα τὸν οὐρανόν;»

Δυστυχῆς ὅμως μόνον ὅτι μεγάλη εἶναι ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ σκεπάζοντος καὶ τοῦ σκεπαζομένου.

Μετ' ὀλίγον ἤλθεν ἡ διαταγὴ, ἐκάστη κανονοστοιχία νὰ καταλάβῃ ἀνὰ μίαν μόνον οἰκίαν, εἰς τὴν νὰ εἰσέλθωσιν ὅλοι οἱ ἄνδρες αὐτῆς, ἀφίνοντες ἔξω ἀνὰ ἓνα ἀξιωματικὸν μετ' ἰσχυρᾶς φρουρᾶς. Ὡν δὲ ὁ πάντων νεώτερος, ἔμεινα ἐγὼ ἔξω μετὰ τοῦ ἡμίσεως τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες δὲν ἐχώρουν εἰς τὴν οἰκίαν.

Πόσαι ιδέαι καὶ πόσα τραγούδια μοὶ ἐπῆλθον εἰς τὸν νοῦν τὴν νύκτα ἐκείνην, ἐν ᾗ ἐβάδιζον ὡς φρουρὸς ἄνω καὶ κάτω ἐντὸς τῆς χιόνης, καὶ διαρκοῦντος τοῦ πυροβολισμοῦ ἄνευ διακοπῆς! Ὅταν αὐτὸς ἐπλησίαζεν, ἐσυλλογιζόμην ἂν δὲν ἔπρεπε νὰ ἐξυπνίσω τοὺς ἀνθρώπους μου ὅπως ἀπαντήσωσι τὸν κρύον των θάνατον· ἀλλὰ πάλιν ἐμακρύνετο ὁ πυροβολισμὸς, καὶ ἐπανηρχόμην εἰς τὰς διακοπεῖσας μου σκέψεις καὶ ἀναμνήσεις.

«Μὲ τὸ κράνος βαρὺ 'ς τὸ σκοτάδι,
«μὲ τὴν λόγχην σὲ χέρι θρασὺ,
«'ς τὴ φωτιᾶ, 'ς τὸ βουνὸ, 'ς τὸ λαγκάδι
«τὴν πατρίδα φυλάττω. Τίς εἶ;»

Δυστυχῶς ὁμῶς δὲν ἦτον ἡ πατρίς ἣν ἐφύλαττον. Εἶθε νὰ ἦτον!! Ἄλλ' ἡ ἰδέα μὲ παρηγόρει τοῦλάχιστον ὅτι δι' αὐτὴν ὑπέφερον καὶ ἐκακουχούμην, διότι διὰ τῶν γνώσεων ἃς ἐνταῦθα συνέλεγον θὰ ἐδυνάμην ποτὲ νὰ τῇ γίνω ὠφέλιμος ὅταν ἤρχετο ἡ σειρά της, ἐὰν ἔζων ἀκόμη.

Περὶ τὰς δύο μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὁ στρατηγὸς Voigts-Rhetz, ἔχων τὴν ἀρχηγίαν τοῦ 10^{ου} σώματος, διῆλθεν ἐμπρὸς μου μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του, πορευόμενος πρὸς τὸ Le Mans, καὶ μοὶ ἔδωκε τὴν διαταγὴν τὸ σῶμα νὰ ἦναι ἕτοιμον εἰς τὰς 4· ὥστε περὶ τὰς 3, ἐν ᾗ ἦτον ἀκόμη βαθεῖα νύξ, αἱ δὲ πυραὶ ἡμῶν εἶχον ἀρχίσει νὰ σβύνωσιν, ἀφύπνισα τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἠτοιμάσθημεν.

Ἐννοεῖται ὅτι περὶ φαγητοῦ οὐδὲ λόγος εἶχε γίνεῖ εἰς τοιαύτας περιστάσεις· ἄλλως τε δὲ, ἀπέναντι τῆς δριμύτητος τοῦ ψύχους, ἐλησμονοῦμεν ὅλας τὰς ἄλλας ἀνάγκας τῆς φύσεως.

Ἡ νέα ἡμέρα ἥτις ἀνέτειλεν, ἡ μᾶλλον δὲν ἀνέτειλε, —διότι ἂν καὶ ἡ χιὼν εἶχε παύσει πίπτουσα, ὁ οὐρανὸς ἦτον ζοφώδης πάντοτε καὶ σκυθρωπὸς, ὥς ἀρνούμενος νὰ φωτίσῃ ἀνθρώπους ἀλληλοκτονούμενους καὶ καταστροφὰς ἐπιφέροντας εἰς ἀλλήλους, — ἡ ἡμέρα αὕτη δὲν ἔμελλε νὰ ἦναι δι' ἡμᾶς ἡ εὐχαριστοτέρα. Ἦτον τῆς προτεραίας ἀξία ἀδελφὴ καὶ συνέχεια, ὁδοιπορία ἐπιπονωτάτη, ἐν μέσῳ ψύχους ἀπελπιστικοῦ, ἐπὶ στενῶν καὶ ἀθλίων ὁδῶν διερχομένων διὰ δασῶν, ἃς ἡ χιὼν καθίσα ἔτι ἀθλιεσέρας.

Διήρκεσε δ' ἡ πορεία δι' ὅλης τῆς ἡμέρας· περὶ δὲ τὸ ἑσπέρας τοὺς δρόμους εὗρομεν πλήρεις πεφονευμένων, ὅπλων καὶ δισακίων γαλλικῶν· καὶ τὰ μὲν ὅπλα κατεστρέφομεν, τοὺς δὲ νεκροὺς ἐρρίπτομεν εἰς τοὺς χάνδακας τοὺς ἐκατέρωθεν τῶν ὁδῶν, ἵνα μὴ περῶσι τὰ πυροβόλα ἐπὶ τῶν σωμάτων των.

ΚΔ.

Εἰς τὴν εἴσοδον χωρίου τινὸς ἔκειντο πάμπολλοι ἐκ τῶν περιφήμων ἐκείνων Ἀράβων, τῶν ghoums, οἵτινες πρὸ ὀλίγου εἶχον ἔλθει ἐξ Ἀλγερίας ὡς ἐθελονταί. Οἱ Ἀραβικοὶ ἵπποι οἵτινες ἔκειντο παρ' αὐτοῖς ἦσαν τῆς ἀρίστης ποιότητος, τὰ ἐφίππια καὶ τὰ ὅπλα ἦσαν χρυσοστόλιστα, οἱ ἴδιοι δὲ ὡς ἔκειντο λευκὰ ἐνδεδυμένοι, ἐφαίνοντο ὡς μέρος τῆς χιόνος ἣτις τοὺς ἐκάλυπτε, καὶ ἀφ' ἧς προεῖχον τὰ μέλανά των πρόσωπα, ἔχοντα εἰσέτι ἀνοικτοὺς τοὺς ὑέλινους των ὀφθαλμοὺς ἐν ἐκφράσει ἀπελπισίας. Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι οὐδέποτε πισεύω ὅτι ἐφαντάζοντο καὶ τὴν χιόνα ὅταν ἀπεχαιρέτων τὴν μεσημβρινήν των πατρίδα.

Ἦκούσαμεν δ' ἔπειτα πῶς εἶχον εὔρει οὗτοι τὸν θάνατον. Ὄταν οἱ λοιποὶ Γάλλοι ὠπισθοδρόμησαν ἀμαχητὶ, οὗτοι ἔμειναν ἐντὸς τοῦ χωρίου, περιμένοντες ἀτρομήτως τῶν Πρώσων τὴν ἔλευσιν. Ἀμα δ' ἐφθασεν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἡμετέρου σώματος, συγκειμένη ἐξ ὀλίγου πεζικοῦ καὶ ἐκ μιᾶς κανονοστοιχίας,